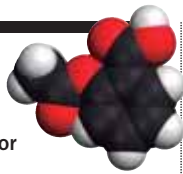

Bancs de sang Calen donacions de sang sempre, no només quan hi ha accidents, catàstrofes o atemptats

Monogràfic
QUÍMIQUES I ENERGIA
Deu pàgines especials sobre el sector

Per la igualtat de gènere
L'Agenda Latinoamericana
torna un any més

PRESENÇA

Núm. 2294. Any LII ■ Diumenge, 5 de novembre del 2017 ■ www.presencia.cat

Revolució rusa, cent anys

El novembre del 1917, els bolxevics van prendre el poder a Rússia i van capgirar el món

Cartell rus amb la imatge de Lenin. PRESENÇA

La revoluc

La repercussió de la Revolució Russa va ser immediata, però va augmentar després de la Segona Guerra Mundial

Un clàssic vigent

Un relat a mig camí de la crònica periodística i l'experiència personal de John Reed que transmet tota la passió dels primers dies de la Revolució.

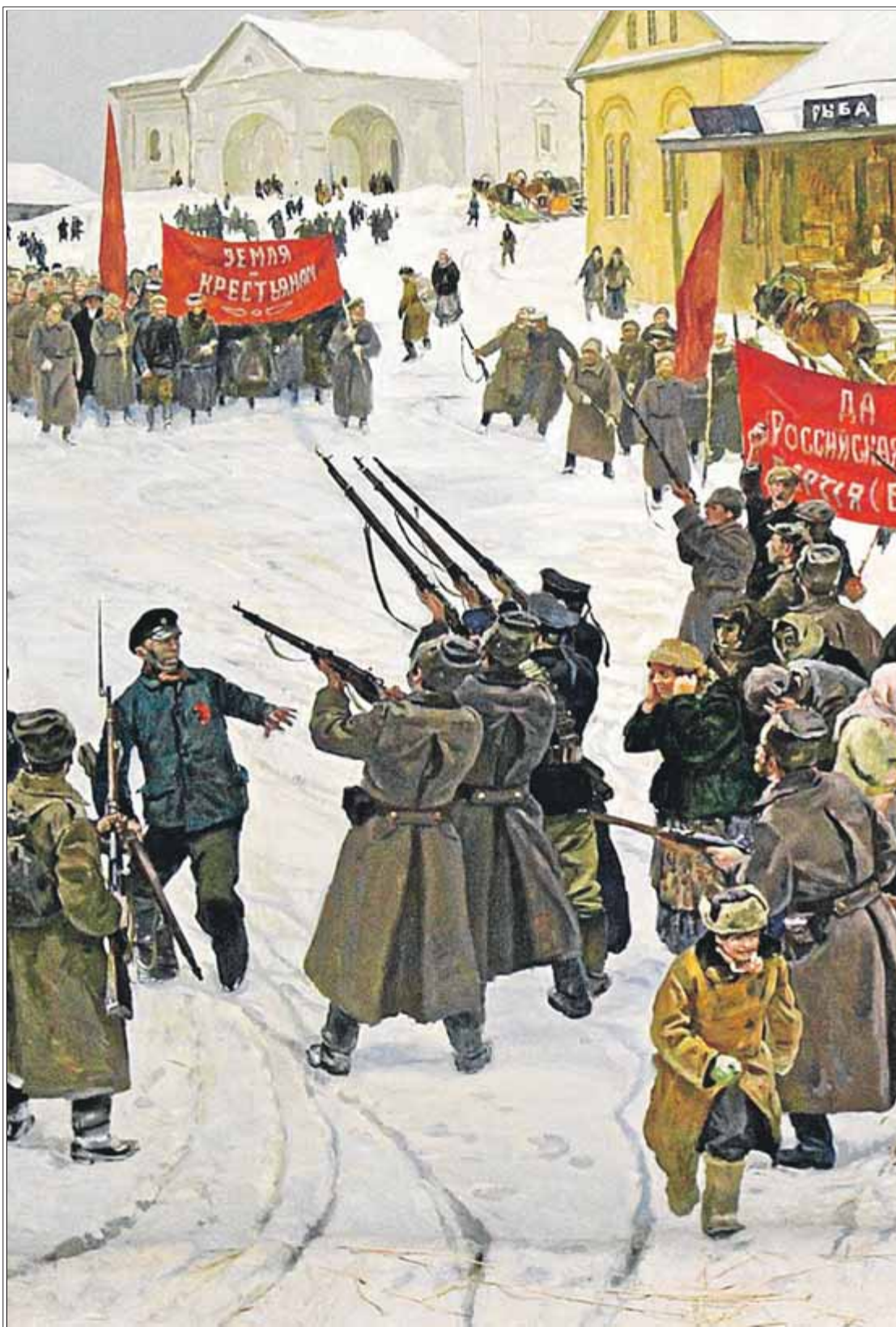
'Deu dies que traspalsaren el món'
Edicions de 1984, 2017.

PERE BOSCH I CUENCA

● A més a més de les conseqüències que van comportar per als ciutadans d'aquell país i per a aquells que, fins a 1991, van integrar la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques (l'URSS), els fets que es van produir a partir del 6 de novembre de 1917 (el 25 d'octubre, segons l'antic calendari rus) van provocar un impacte arreu del món. I aquest no faria sinó créixer a partir d'aleshores. De fet, en un dels capítols d'aquest dossier resseguirem la repercussió que va tenir a Catalunya, en bona part a través de l'experiència d'alguns polítics i escriptors que van voler conèixer, de primera mà, aquella revolució en què es posaven en pràctica, per primera vegada, els principis ideològics del marxisme. Encara avui, malgrat l'esfondrament del mur de Berlín i la dissolució de l'URSS, es deuen sentir els efectes d'aquells dies, que, manllevant una expressió de l'historiador John Reed, van estremir el món.

La repercussió va ser intensa des del moment en què es va consolidar l'URSS. Però l'admiració va créixer espectacularment després de la Segona Guerra Mundial, quan es va poder comprovar que un país governat pels obrers havia estat capaç de derrotar el nazisme i de convertir-se en una autèntica potència mundial a l'altura dels Estats Units. A partir d'aleshores, amb l'escenari de la guerra freda ben consolidat fins a la caiguda del mur de Berlín, les relacions internacionals es van caracteritzar per una bipolarització entre capitalisme i socialisme, entre bons i dolents; i el món sencer es va identificar amb un dels dos blocs.

D'ençà de la caiguda del mur del Berlín i el desmembrament de la Unió Soviètica, l'escenari ha canviat de manera radical. En aquests moments, Rússia es mostra més interessada en el seu passat imperial que no pas en els líders comunistes que, 100 anys enrere, van aconseguir posar fi al govern provisional i imposar un nou ordre polític i social. En el paisatge urbà, els manuals escolars o els mitjans de comunicació coexisteixen personatges i interpreta-

Revolució roja

Enguany es commemora el centenari de la Revolució Russa, un dels esdeveniments més rellevants del segle XX

Soldats i treballadors amb la consigna "tot el poder als soviets". ARXIU

cions diverses i fins contradictòries sobre aquells fets. Arreu del país es conserven encara alguns monuments dedicats al líder de la Revolució i fundador de la Unió Soviètica, la mòmia del qual encara es conserva a la plaça Roja de Moscou. Tot i això, es tracta d'un monument controvertit. Un 60% dels russos creu que el cadàver de Lenin (al qual es van dedicar prop de 180.000 euros el 2016) ha de retirar-se del mausoleu i enterrar-se, mentre que només un 32% defensa que es mantingui a mateix espai, tal com demanen els comunistes.

La mateixa commemoració d'aquell episodi es produeix en un ambient estrany. Segons una enquesta recent, la major part dels ciutadans russos considera que no cal remoure el passat. Els mateixos dirigents polítics se senten incòmodes davant l'efemèride. Segons l'historiador Daniil Kotsiubinski, els mandataris se senten "hereus de la Revolució, però al mateix temps la contemplen com un perill". La major part de les referències que apareixen en els seus discursos són extremadament superficials, amb crides a la "reconciliació" i advertiments en vista de qualsevol temptativa d'establir paral·lelismes entre la situació social actual i la que hi havia el 1917. La incomoditat arriba a límits absurds, com ara la que van haver d'afrontar un grup d'historiadors de Sibèria als quals es va fer l'encàrrec d'escriure un llibre sobre la Revolució tot advertint-los que "anessin en compte amb la paraula *revolució*". Per a les generacions més joves, que ni tan sols van viure les darreres cuetejades de la Unió Soviètica, la revolució de 1917 és un episodi difús. Segons Valeria Kasamara, responsable del laboratori d'Investigacions Polítiques de l'Escola Superior d'Economia de Moscou, la major part dels joves de menys de 20 anys no coneix els personatges principals de la Revolució i "si els sona algun personatge com ara la princesa Anastasia i el monjo Rasputin és, sobretot, a partir dels jocs d'ordinador o de les pel·lícules de dibuixos animats". Es tracta d'una bona prova que els canvis experimentats pel país des de 1991 han esvaït el record d'aquella revolució.

Insígnia de l'exèrcit rus imperial poc abans de l'esclat de la Revolució

Una bona síntesi

A més a més de resseguir els antecedents i l'episodi de l'assalt al Palau d'Hivern, Mira Milosovich analitza un cicle de 100 anys que permet comprendre molt millor la repercussió de la Revolució.

Breve historia de la Revolución Rusa
Galaxia Gutenberg, 2017.

Per què va esclatar la Revolució?

L'esfondrament de la dinastia Romanov va posar de manifest els problemes socials i polítics que acumulava l'imperi rus i va obrir la porta al triomf de la Revolució Russa després d'una breu experiència democràtica

PERE BOSCH I CUENCA

● Un dia humit i ventós del 1913, la ciutat de Sant Petersburg es va vestir de gala per celebrar els 300 anys de la dinastia Romanov. Centenars de mandataris de tot el món i milers de ciutadans es van aplegar a la “Venècia del nord” per rendir tribut al tsar Nicolau II, el seu últim representant. Enmig de la cerimònia, que es va celebrar a la catedral de la ciutat, es va produir un fet simbòlic. Dos coloms van aparèixer de l'obscuritat i, durant alguns instants, van sobrevolar els caps del tsar i el seu fill. Imbuït per l'ambient d'exaltació religiosa, Nicolau II va interpretar aquell episodi com un símbol de la benedicció de Déu, com una prova fefaent que la dinastia dels Romanov estava destinada a mantenir-se 300 anys més. Cinc anys després, però, el tsar i tota la seva família eren assassinats a Eka-terinburg mentre la revolució s'estenia enmig d'una guerra civil ferotge i el vell edifici imperial era un simple record del pas-sat.

Però, malgrat la ceguesa del tsar i les aparences d'aquella commemoració, l'imperi rus era un gegant amb peus de fang, un país on s'acumulaven els problemes polítics i socials. I una part d'aquests tenien a veure amb un sistema autocràtic incapaç d'evolucionar cap al parlamentarisme, i, al mateix temps, una població empobrida, tant al camp com a la ciutat, sotmesa a un sistema gairebé feudal i a una explotació extenuant. El primer avís es va produir el 1905, quan el petit Japó va aconseguir vèncer el Goliat rus i no només va posar en evidència les febleses de l'imperi, sinó que va desfermar una revolució contra el tsar pels carrers de Sant Petersburg. La repressió va ser ferotge, però com a mínim va forçar una certa liberalització política.

Malgrat aquell primer avís, l'altivesa del tsar va fer que ensopegués una altra vega-

da en la mateixa pedra. I va ser així com Rússia es va implicar de ple en la Primera Guerra Mundial. Els primers dies es va desfermar una onada de patriotisme. Però es tractava d'un simple miratge. Un any després, Rússia havia perdut una part important de l'imperi occidental i acumulava més de dos milions i mig de morts. Alguns mesos abans de la caiguda del tsar, el titular de la guerra havia informat el Consell de Ministres: “Els soldats estan extenuats per les contínues derrotes i retirades. I, el que és més greu, els signes d'una imminent desmoralització són evidents.” Ben aviat, Petrograd (el nom que va prendre Sant Petersburg per eliminar qualsevol referència alemanya), molt a prop del front, es va convertir en una caldera a punt d'explotar, amb soldats i treballadors que suportaven la seva misèria al costat dels luxosos palaus de la noblesa. Per acabar-ho d'adobar, el subministrament del pa era extremadament precari i la inflació es va disparar fins a convertir-se en un flagell insostenible.

Tot i la tensió que es vivia en aquells moments, però, pocs podien sospitar que es desfermés la tempesta que arribaria alguns mesos després. El 25 de febrer, pocs dies abans que es produís la caiguda del tsar, un dels líders bolxevics, Alexander Shliapnikov, va confessar: “Doneu als treballadors mig quilo de pa i el moviment s'esvairà.” El 27 de febrer, però, una multitud va entrar a la seu de la Duma (el Parlament rus) i va escollir un consell de treballadors o soviets. Pocs dies després, es va formar un govern provisional i el 2 de març el tsar Nicolau II, que s'havia quedat sense suports, va renunciar formalment al tron. L'escriptor Konstantin Paustovsky va deixar escrit: “Aquí, en aquesta ciutat sorporifera, [...] no havia succeït res en tres segles. [...] I havia arribat la revolució. Un home va venir corrent pels carrers deserts i va exclamar: «Ho heu sentit? [...] No hi ha tsar! Ara només existeix Rússia.»”

A dalt, manifestants durant la revolució del febrer de 1917; a baix, d'esquerra a dreta, manifestació durant la revolta de 1905, tricenari dels Romanov i el tsar i la seva família. AGÈNCIA EFE

El govern no només va assumir el repte de conduir el país en l'escenari complex de la guerra, sinó que va anar més enllà. L'executiu encapçalat pel príncep Lvov (un reformista) i amb Aleksandr Kérenski (un socialista) com a ministre de Justícia, va impulsar algunes reformes profundes, com ara l'abolició de les lleis que limitaven la llibertat d'expressió i de reunió. El mateix Lenin, que impulsaria el cop contra el govern provisional alguns mesos després, va sentenciar que Rússia s'havia convertit en “el país més lliure del món”. Malgrat tot, la veritable revolució, aquella que afectaria el món sencer, encara havia d'arribar.

“

Cinc anys abans del assassinat del tsar Nicolau II, la dinastia dels Romanov celebrava els 300 anys de domini a Rússia

LES DATES

- 20 octubre de 1894** El tsar Nicolau II accedeix al tron després de la mort del seu pare, Alexandre III.
- 1898** Fundació del Partit Obrer Socialdemòcrata Rus (POSDR). El 1903 es dividirà entre menxevics i bolxevics.
- 8 de febrer de 1904** Atac japonès a Port Arthur, que provoca la guerra contra Rússia.
- 9 de gener de 1905** Inici d'una revolta com a conseqüència de la derrota militar contra el Japó.
- 18 de gener de 1905** El govern autocràtic promet la convocatòria d'una Duma o Parlament.
- 13 d'octubre de 1905** Es forma el soviets de Sant Petersburg.
- 17 d'octubre de 1905** Nicolau II signa el Manifest d'Octubre, que concedeix llibertats civils a la població.
- 1 de maig de 1912** S'inicia la publicació del diari bolxevic Pravda.

Protesta als carrers de Petersburg el 4 de juliol de 1917.

L'últim tsar

Nikolai Aleksandròvitx ha passat a la història com l'últim tsar. Nascut el 1868, es va criar a l'ombra del seu pare, Alexandre II, conegut pel seu mal caràcter i per la seva capacitat per doblegar monedes de plata amb els dits, però també perquè era un enemic acèrrim de la democràcia. El fill admirava el pare, però

aquest considerava que l'hereu era massa dèbil i el qualificava de "ninet"

ta". En tot cas, allò que havia pogut mantenir el pare no va poder fer-ho el fill. Quan va accedir al tron, el 1894, la societat russa havia experimentat un canvi substancial i això xocava de front amb les idees autocràtiques del tsar. Nicolau II i tota la seva família acabarien essent assassinats la nit del 16 al 17 juliol de 1918.

- 21 de febrer de 1913** Es commemora el tercer centenari de l'arribada al tron de la dinastia Romanov.
- 2 d'agost de 1914** Rússia declara la guerra a Alemanya i Àustria-Hongria.
- 16 de desembre de 1916** Assassinat de Rasputin, un místic que exercia influència en la família reial.
- 23 de febrer de 1917** Manifestació d'obres a Petrograd amb motiu del Dia Internacional de la Dona Treballadora.
- 2 de març de 1917** Formació del govern provisional presidit pel príncep Gueorgui Lvov. Nicolau II abdica.
- 14 de març de 1917** "Crida a tots els pobles del món" per part dels soviets per aconseguir una "pau sense annexions".
- 3 de juny de 1917** S'obre el primer Congrés de Soviets de Rússia.
- 29 de juny de 1917** Lenin fuig a Finlàndia.
- 7 i 11 de juliol de 1917** Dimissió del príncep Lvov com a primer ministre. Kérenski el substitueix el dia 11.
- 26 i 27 d'agost de 1917** Intent de cop d'estat de Kornílov, que fracassa.
- 12-14 de setembre de 1917** Lenin comunica al comitè central del Partit Bolxevic que ha arribat el moment de prendre el poder.
- 15 de setembre de 1917** Trotski és escollit president del soviets de Petrograd.
- Finals de setembre de 1917** Els alemanys ocupen les illes de Riga i posen en perill Petrograd.
- 10 d'octubre de 1917** Lenin torna a Petrograd.

Una imatge idíl·lica de l'assalt al Palau d'Hivern, segons la visió de l'artista Nikolai Kochergin. GALERIA REGIONAL D'ART DE TXELIÀBINSK.

A finals d'estiu de 1917, la situació política i social va esdevenir insostenible i va facilitar el cop dels bolxevics

L'assalt al Palau d'Hivern

PERE BOSCH I CUENCA

● El 29 setembre de 1917, des del seu amagatall a Finlàndia, Lenin es va adreçar al comitè central del partit bolxevic i va dir-los: “La història no ens perdonarà si no assumim el poder ara mateix.” En aquells moments, la situació del país era extrema. Els problemes econòmics, socials i polítics i l'evolució de la guerra havien incrementat la tensió social i la demanda d'un canvi radical. Entre febrer i octubre es van multiplicar les vagues, mentre que l'absència de productes bàsics i l'augment desmesurat dels preus provocaven llargues cues de dones i instal·laven arreu el fantasma de la fam. Un dels portaveus del soviet de Bakú va deixar escrit: “Diàriament es concentren

L'episodi del 6 i el 7 de novembre de 1917 va permetre als bolxevics assolir el poder

al centre de subministraments multituds de persones atacades per uns quants agitadors actius que inciten a la violència.” Al mateix temps, el suport popular als soviets i els bolxevics creixia de manera espectacular.

La petició de Lenin va dividir el partit, però va trobar un aliat d'excepció, Lev Trotski. El president del soviet de Petrograd defensava que la presa del poder es fes coincidir amb el congrés dels soviets, per esvair qualsevol dubte que no es tractava d'un cop d'estat, sinó d'una decisió dels soviets, els consells d'obrers. El segon congrés dels soviets s'havia de reunir el dia 25 i, en aquell moment, Trotski va considerar que havia arribat el moment de

prendre el poder i va preparar un Comitè Militar Revolucionari que havia d'assumir els preparatius del cop. La tarda del dia 5 de novembre, el cap del govern provisional, Alexandr Kérenski, es va dirigir al Parlament per confirmar el suport dels diputats, però els menxevics i els socialrevolucionaris van girar-li l'esquena. La crisi institucional, doncs, estava consumada; i el camí per la revolució, desbrossat. Trotski va reobrir els diaris clausurats i va ordenar que el vaixell *Aurora* retornés a la costa, d'on havia estat allunyat per Kérenski. En poques hores, doncs, es va posar de manifest que el govern no tenia el control del Parlament ni de l'exèrcit.

A partir d'aleshores, els esdeveniments es van precipitar. La nit del 6 al 7 de novembre, la guàrdia roja i els soldats van aconseguir controlar els edificis estratègics, com ara bancs, telecomunicacions i estacions de ferrocarril. En aquell moment, els bolxevics es van adonar que el govern era molt més feble d'allò que pensaven. Kérenski va aconseguir fugir, mentre la resta del govern es mantenia atrinxer-

Entre el mite i la realitat

La imatge que ens ha arribat de la presa del Palau d'Hivern està molt lligada a la pel·lícula de Serguei Eisenstein *Octubre*. En el film apareixen combats sagnants, barricades als carrers i una massa fervorosament implicada. Però les fotos i els documents que ens han arribat contradiuen aquesta visió romàntica que va traslladar la historiografia soviètica. De fet, el mateix Trotski ja va deixar clar que el cop s'havia produït amb poc més de trenta mil persones; una xifra reduïda si tenim en compte el nombre de soldats i treballadors que hi havia a Petrograd. Tal com apunta l'historiador Allan K. Wildman, allò que es va esdevenir a la capital va ser un "cop, però al front es va viure una revolució".

rada al Palau d'Hivern, el nucli del poder. La guàrdia roja va aconseguir dispersar-los i, pocs després, Lenin i Trotski van anunciar la formació d'un govern dels soviets. El Palau d'Hivern era bombardejat per l'*Aurora* i, pocs instants després, els mariners de Kronstadt aconseguen controlar l'edifici.

El control del poder també es decidia a quilòmetres de distància, en el congrés dels soviets que se celebrava a Smolni. Els bolxevics hi tenien majoria, amb 390 dels 650 diputats. Els menxevics i els socialrevolucionaris, en clara minoria, van abandonar la sala després de comprovar que les seves propostes no prosperaven. Des d'un extrem, Trotski va etzibar-los: "Heu fracassat, el vostre paper ha finalitzat! Aneu allà on us pertoca, a la paperera de la història!" L'abandonament del congrés per part dels menxevics i els socialrevolucionaris es va convertir en un cop de sort que va permetre a Lenin convertir la presa del poder en nom dels soviets en un règim bolxevic. Poc després van arribar notícies de la presa del Palau d'Hivern i, a les cinc del matí del 7 de novembre, Anatoli Lunacharski, va anunciar oficialment que els soviets assumien tot el poder a Rússia i va esbossar un programa bàsic en què es reproduïen tots els punts de coincidència del bloc d'esquerra contra el govern provisional i la direcció del soviets de Petrograd.

L'endemà de la presa del Palau d'Hivern, Lenin va proclamar: "Ara ens cal

construir un ordre socialista." I, aquell mateix dia, va signar dos decrets significatius. El primer establia la fi de la diplomàcia secreta i la sortida de la guerra per part de Rússia, mentre que el segon permetia la confiscació de granges sense indemnitzacions als propietaris. Es tractava de les dues primeres peces d'un nou ordre social. El congrés també va donar forma al nou govern, íntegrament format per bolxevics. Lenin va assumir la presidència, mentre que Trotski va esdevenir comissari (un nom que substituïa el de ministre, considerat massa burgès) d'Exteriors; finalment, una altra figura amb projecció, Stalin, es va encarregar de les nacionalitats. El congrés es va cloure el dia 8 i va proclamar solemnement que els soviets assumien el poder a tot Rússia. Les darreres investigacions han posat de manifest que, mentre aquella revolució es desfermava, la capital del país vivia en un escenari d'absoluta normalitat, amb els tramvies funcionant regularment i les botigues i restaurants oberts com si res estigués succeint. I és que aquella revolució, a diferència de la que s'havia produït al febrer, no va destacar precisament per les manifestacions massives als carrers. En tot cas, encara caldrien dies i una cruenta guerra civil per refermar el poder bolxevic, però aquells dos dies es van posar les bases d'un nou ordre que va canviar de dalt a baix el futur de Rússia i va sacsejar, en paraules del periodista John Reed, el món sencer.

ALEKSANDR KÉRENSKI

CAP DEL GOVERN (1881-1970)
Dirigent estacat del socialisme moderat, després de la caiguda del tsar va ocupar la cartera de Justícia i Guerra i el juny de 1917 van nomenar-lo cap de govern, càrrec que va ocupar fins al triomf de la revolució bolxevic.

LAVR KORNÍLOV

CAP DE L'EXÈRCIT RUS (1870-1918)
Kérenski el va situar al capdavant de l'exèrcit, però el va acabar destituint. Al setembre va liderar un cop d'estat i va ser detingut, però va aconseguir escapar a Ucraïna, des d'on va encapçalar la reacció contra els bolxevics.

VLADÍMIR ILITX ULIÀNOV, LENIN

LÍDER BOLXEVIC (1870-1924)
Líder del sector bolxevic del Partit Obrer Socialdemòcrata Rus (POS DR), a partir de la revolució va passar a presidir el nou govern o Consell de Comissaris del Poble. A partir d'aleshores va dirigir els primers passos del nou govern.

LEV TROTSKI

PRESIDENT DEL SOVIET DE PETROGRAD (1877-1940)
Les setmanes prèvies al cop va dur a terme una activitat frenètica de propaganda. Va ser el principal responsable de la presa del Palau d'Hivern i l'organitzador de l'exèrcit roig, que va permetre guanyar la guerra civil.

ALEKSANDRA KOL-LONTAI

DIRIGENT BOLXEVIC (1872-1952)
Filla d'un general del tsar, quan va acabar els seus estudis es va afegir al Partit Obrer Socialdemòcrata. Amb la revolució de febrer va expressar la seva coincidència amb Lenin i va formar part del nucli de dirigents de la insurrecció.

Auge i caiguda de l'URSS (1917-2017)

El socialisme estalinista

El culte al líder. 1929-1953

Durant el període dominat per Stalin, les purgues i el terror van arribar a nivells dramàtics, igualment com el culte a la personalitat.

La prova de foc de la guerra

El setge de Stalingrad. Agost de 1942-febrer de 1943

L'URSS va sortir extenuada de la Segona Guerra Mundial; però, paradoxalment, el règim estalinista va aconseguir la màxima legitimitat.

L'exportació de la revolució

Els nous estats comunistes. 1946-1991

Els comunistes creien que la Gran Guerra havia creat les condicions per la Revolució i la Segona havia de permetre exportar-la.

La consolidació del nou ordre soviètic

El 10 d'abril de 1942, Stalin va instituir la medalla de l'Exèrcit Roig, A.V. Khrulev, per recompensar els servicis que es van distingir en les batalles amb els feixistes. Inicialment, l'ordre es deia "Per al valor militar".

PERE BOSCH I CUENCA

● L'endemà de l'assalt del Palau d'Hivern, Lenin va proclamar: "Ara ens cal construir un ordre socialista." La conquesta del poder havia representat un èxit extraordinari del partit bolxevic, però no significava el final de la revolució i calia comprovar de quina manera es construiria el "nou ordre" i com s'aplicarien els principis del marxisme en un dels estats més grans del món. Durant molts anys, els historiadors han mantingut un debat intens sobre l'essència del règim soviètic i, més concretament, sobre el període estalinista (de 1928 a 1953). O, dit en altres paraules, sobre si els trets totalitaris que van definir-se des del primer moment i que es van accentuar sobretot durant el període en què Josif Stalin va controlar tots els ressorts del poder representaven una aplicació fidel del programa bolxevic o si, contràriament, van ser els condicionants interns els que van conduir a un sistema totalitari. En tot cas, sembla necessari distingir entre allò que proclamaven els bolxevics en els documents anteriors a la revolució i allò que finalment van implementar, que es va veure condicionat, ben aviat, per les enormes mancances heretades del període tsarista i el desgast de la Primera Guerra Mundial, al qual es va afegir, ben aviat, una guerra civil sagnant.

Per consolidar el seu poder, els bolxevics van crear noves institucions, van fer ús de la propaganda i el terror com a instruments polítics i van afrontar un primer període marcat per la guerra civil (des de 1918 fins a 1921) i el comunisme de guerra. El terror va tenir com a màxim instrument la txeca, el servei de seguretat creat poc després de l'assalt al Palau d'Hivern. Paradoxalment, la txeca va recollir la llarga experiència de la policia política tsarista, que havia estat suprimida arran de la Revolució de Febrer, i es va convertir en el principal instrument per garantir la supervivència del règim soviètic. En paraules de Lenin, la "definició científica de la dictadura del proletariat no significa res més que el poder sense límits, fonamentat en la força i no restringit per cap llei". A la consolidació del poder bolxevic també van contribuir, en un primer moment, la sortida de la Primera Guerra Mundial, que es va fer efectiva a través del Tractat de Brest-Litovsk, i la guerra civil, que va servir d'esperó per a la creació de l'Exèrcit Roig d'Obrers i Camperols, un dels principals instruments del nou règim. Entre 1918 i 1921, l'Exèrcit Roig va haver de fer front a l'Exèrcit Blanc, format per antibolxevics i protsaristes, els liberals i socialrevolucionaris, als moviments de les minories nacionals, a les forces intervencionistes de França, el Regne Unit, els Estats Units i el Japó, i, paradoxalment, als cam-

perols i anarquistes que s'oposaven al nou règim. Tant la guerra civil com el comunisme de guerra van crear la base de la nova societat i van constituir l'experiència que va definir els hàbits polítics durant molts anys, com ara la visió utòpica de l'Estat, el culte al sacrifici personal en benefici de la col·lectivitat, la lluita permanent contra els enemics interns i externs de la revolució i l'economia planificada, amb la militarització de la producció.

Després de la guerra civil, la situació del país va esdevenir dramàtica. La sequera de 1921 va provocar un episodi de fam considerable, amb la mort de més de cinc milions de pagesos. A tot això s'afegia un descens brutal del producte interior brut i

El poder de Josif Stalin va emergir en el marc de la guerra successòria oberta abans de la mort de Lenin

El fracàs de la perestroika

El cop d'estat fallit. 19 d'agost de 1991

El cop fallit va representar la fi de la carrera política de Mikhaïl Gorbatxov i de la perestroika, al mateix temps que l'inici de la fi de l'URSS.

El nou imperialisme

Un nou actor internacional. 2006-2017

Putin representa l'intent, per part de Rússia, de recuperar el seu paper com a gran potència i mantenir la influència a l'antiga URSS.

El cartellisme soviètic. Alguns exemples de l'art soviètic, com ara la propaganda per treballar en una granja col·lectiva el 1931. EFE

una reducció notable de la població urbana, que van situar el país a l'escenari de 50 anys enrere. El mateix Lenin reconeixia el 1921 que havien patit "una derrota en el front econòmic, una derrota molt dura", i, a l'hora d'analitzar les causes, es referia a "l'intent per passar immediatament al comunisme". L'avís va arribar amb la revolta del Kronstadt (1921), que va obrir la via per establir l'anomenada Nova Política Econòmica (la NEP). Es tractava de reintroduir l'economia mixta i el sistema de mercat. Tot i que Lenin havia definit la NEP com la construcció del "socialisme amb mans capitalistes", molts bolxevics van veure-hi una traïció als principis de la Revolució d'Octubre, amb la intenció de

substituir el comunisme de guerra pel capitalisme d'estat. En tot cas, la temptativa va posar de manifest la incompatibilitat entre la iniciativa privada i l'economia planificada, a banda d'augmentar les tensions socials. A més a més, tampoc va servir per conduir el país cap a la industrialització.

EL PERÍODE ESTALINISTA (1928-1953)

El poder de Stalin va emergir en el marc de la guerra successòria de Lenin, oberta ja des d'abans de la seva mort (1924). I, al mateix temps, dels debats sobre el model econòmic que calia implementar. Inicialment, es va optar per un lideratge compartit entre Stalin, Zinóviev i Kamenev; però, ben aviat, es van posar de mani-

LES DATES

25 de novembre de 1917 Eleccions per a l'Assemblea Constitucional

3 de març de 1918 Se signa el Tractat de Brest-Litovsk, que posa fi a la guerra amb Alemanya

17 de juliol de 1918 Assassinat del tsar Nicolau II i la seva

L'exèrcit roig ocupa el Reichstag, el 30 d'abril de 1945.

família

març de 1919 Establiment de la Internacional Comunista

8-16 de març de 1921 X Congrés del Partit, que aprova la proposta de Lenin sobre la Nova Política Econòmica (la NEP)

3 d'abril de 1922 Stalin és escollit secretari general del Partit Comunista

31 de desembre de 1922 Es constitueix la Unió Soviètica

21 de gener de 1924 Mort de Lenin

Desembre de 1924 Stalin exposa la seva idea del "socialisme en un sol país"

1 d'octubre de 1928 Inici del primer pla quinquennal

5 de gener de 1930 S'inicia la col·lectivització massiva

22 de juny de 1941 Invasió de l'URSS per part de Hitler. El 9

Josif Stalin, amb algun dels seus oficials.

de maig de 1945 es produeix la capitulació d'Alemanya.

5 de març de 1953 Mort de Josif Stalin

14 de febrer de 1956 XX Congrés del PCUS, durant el qual Khrushxov denuncia els crims del període estalinista

agost de 1968 Invasió de Txecoslovàquia

10 de novembre de 1982 Mort de Leonid Bréjnev. El succeeix Iuri Andrópov

A l'esquerra, desfilada militar amb motiu del 71è aniversari de la victòria sobre l'Alemanya nazi. A la dreta, Borís Ieltsin durant el cop d'estat de 1991. AGÈNCIA EFE

Stalin es va enfrontar a Trotski, contraposant el "socialisme en un sol país" per "la revolució permanent"

A dalt, segell Lenin de 1968; a baix, segell del programa Sputnik. A la imatge de la dreta, Lenin escombrant el capitalisme

fest les intencions del líder georgià. De fet, en el testament dictat per Lenin el 1922, es feia incís en el perill que representava la rivalitat entre Trotski i Stalin; i, si bé definia el primer com "l'home més brillant del comitè central actual", es remarcava que el segon era "massa groller" i es recomanava als camarades del partit que "consideressin la possibilitat de destituir-lo del càrrec". Però els desitjos de Lenin no es van complir i, contràriament, va utilitzar el seu poder com a secretari general del partit per apartar els seguidors dels seus adversaris. Més endavant, Stalin es va enfrontar a Trotski en un debat ideològic, contraposant la seva idea del "socialisme

en un sol país" per la de "la revolució permanent". Es tractava d'un debat antic, que es centrava en la possibilitat o no de crear un estat socialista sense una revolució proletària internacional o si, contràriament, la victòria final del socialisme a l'URSS depenia de l'èxit de la revolució als països occidentals. El problema no era només l'opció per imposar el "socialisme en un sol país" sinó la consolidació d'un model totalitari. Després de la mort de Lenin, Stalin

va convertir la secretaria general del partit en un instrument polític des del qual es controlaven tots els mecanismes del poder, al mateix temps que creixia el culte a la personalitat del secretari general del partit en un procés que ja s'havia iniciat amb Lenin. Des de 1923 fins a 1930 es va produir l'estalinització de l'Estat i de tota la societat. A mesura que s'anava eliminant l'oposició (és en aquest període quan Trotski, el principal responsable de la

presa del Palau d'Hivern, era expulsat primer del partit i després de la Unió Soviètica i, finalment, assassinat per un mercenari a sou de Stalin, el català Ramon Mercader), se centralitzava el poder en mans d'una cúpula dirigent. A la fi d'aquest període va iniciar-se el procés de socialització i d'industrialització forçosa de l'economia, que culminà amb el comunisme d'estat i els plans quinquennals.

El règim estalinista, malgrat el terror imposat i els sacrificis humans, va assolir

el seu punt culminant de legitimitat amb la victòria en la Segona Guerra Mundial, fet que li va permetre afrontar la guerra freda com un actor internacional de primer ordre. Entre 1953 (amb la mort de Stalin) i 1991, hom va intentar salvar el sistema a través de diverses vies, des del "totalitarisme moderat" i l'intent de desestalinització fins a la vocació de democratitzar el comunisme.

Gorbatxov va arribar al poder el 1985 i va començar a plantejar-se obertament la necessitat de reestructurar (la perestroika) i millorar la transparència informativa (la glàsnost). Les mesures no qüestionaven l'essència del sistema soviètic, sinó que més aviat intentaven garantir la seva supervivència. Malgrat tot, el comunisme es va comprovar com a irreformable. En l'àmbit de política exterior, es va posar fi a l'enfrontament permanent amb els Estats Units que havia caracteritzat la guerra freda i, al mateix temps, l'URSS va abandonar bona part dels escenaris internacionals on tenia algun tipus de presència militar, com ara l'Afganistan, considerat el "Vietnam soviètic". Però els èxits en política exterior no es van correspondre en l'àmbit intern. I, d'aquesta manera, mentre les reformes econòmiques van fracassar estrepitosament, les polítiques van resultar insuficients per modificar de dalt a baix el règim, tot i l'aparició de grups i lideratges que acabarien

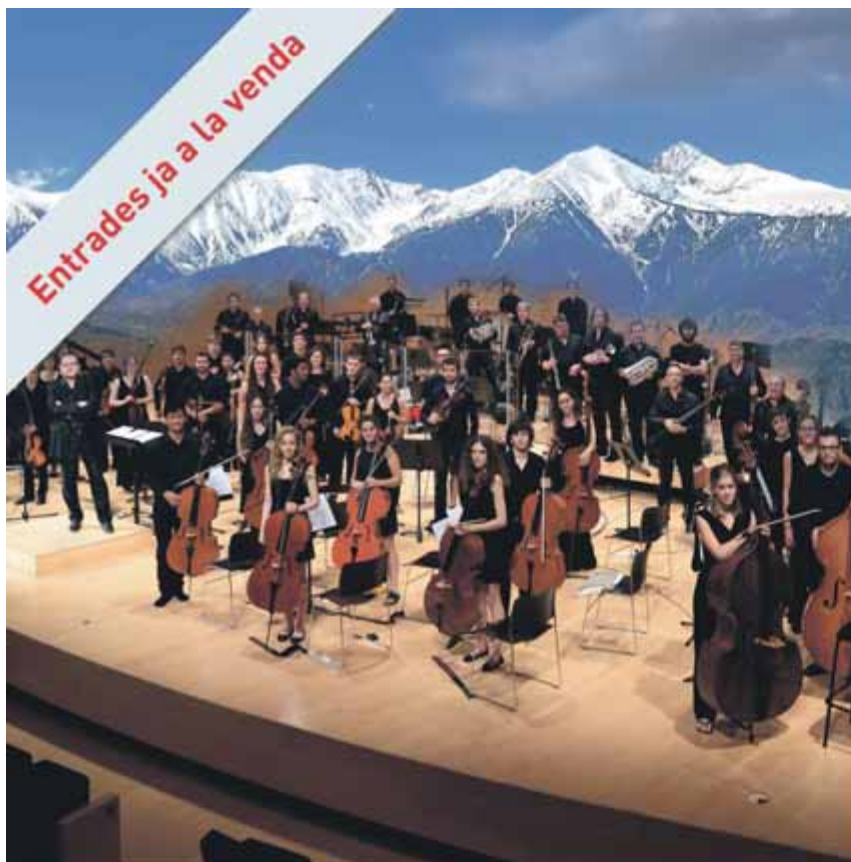
qüestionant el sistema. La crisi es va desfermar amb la caiguda del mur de Berlín i l'efecte dominó generat en diverses repúbliques que havien estat incorporades durant la Segona Guerra Mundial, com ara les Bàltiques. Després d'un cop d'estat fallit en què va emergir el lideratge de Borís Ieltsin, els presidents de Rússia, Ucraïna i Bielorrússia van anunciar la constitució de la Comunitat d'Estats Independents. El 31 de desembre de 1991 va desaparèixer formalment l'URSS i, en teoria, es va cloure aquell "segle curt" que, manllevant una expressió de l'historiador Eric Hobsbawm, es va iniciar amb la revolució de 1917.

LES DATES

- 11 de març de 1985** Elecció de Mikhaïl Gorbatxov com a secretari general del PCUS. Mesos després, presenta el programa de la glàsnost i la perestroika per intentar democratitzar el comunisme.
- 26 d'abril de 1986** Accident nuclear de Txernòbil.
- 27 de gener de 1987** Reunió del comitè central, en la qual Gorbatxov proposa la reforma del PCUS
- 29 de novembre de 1988** Dissolució del Soviet Suprem i creació del Congrés dels Diputats del Poble.
- abril de 1989** Gorbatxov anuncia la retirada de les tropes soviètiques de l'Afganistan.
- 2-3 de desembre de 1989** Cimera de Malta entre Reagan i Gorbatxov.
- 2-13 de juliol de 1991** XXVIII Congrés del PCUS, en què es decideix posar punt final al monopoli del Partit Comunista.
- 7 de novembre de 1991** Prohibició de l'activitat i l'organització del Partit Comunista a la Federació Russa.
- 20 de juliol de 1991** Borís Ieltsin és escollit president de la República de Rússia.
- 18-21 d'agost de 1991** Cop d'estat fallit, que permetrà a Borís Ieltsin aparèixer com a salvador.
- 25 de desembre de 1991** Gorbatxov dimiteix com a president de l'URSS.
- 31 de desembre de 1991** Dissolució formal de la Unió Soviètica.

La Simfònica de Cobla i Corda de Catalunya presenta:

*Cançó d'amor
i de guerra*

24 i 25 de novembre a l'Auditori de Girona

Amb la Polifònica de Puig-reig
Francina: **Marta Mathéu** · Eloi: **Roger Padullés**
Avi Castellet: **Toni Marsol**

www.simfonicadecoblaicorda.org

La Simfònica
de Cobla i Corda
de Catalunya

Amb el suport de:

LA VANGUARDIA

L'ombra allargada de la Revolució

Distinció honorable dels 40 anys de la Revolució amb el lema "Treballadors del món, uniu-vos!"

PERE BOSCH I CUENCA

● El juny del 1920, el dirigent anarcosindicalista Àngel Pestaña va viatjar a Rússia per tal d'assistir a la III Internacional. L'any anterior havia estat escollit comissionat de la CNT per tal de ratificar o no l'adhesió d'aquesta organització a la federació internacional. La visita, que es va perllongar durant seixanta dies i va quedar recollida en un llibret editat quatre anys després, va permetre a Pestaña conèixer de primera mà l'experiència d'un país trasbalsat per la violència desfermada per la revolució i la guerra civil. En un dels passatges es mostrava especialment colpit per la visita al museu de la txeka, la policia política creada per Lenin amb l'objectiu de convertir-la en "l'espasa i l'escut del partit". El dirigent català va deixar escrit que aquell espai concentrava "tot l'horror de la guerra civil, amb les seves crueltats i violències, amb els seus odis i venjances, amb el seu afany de triomfar els uns sobre els altres". I, al mateix temps, conclouia que "el terror partidista s'amagava en la penombra d'aquella sala, sens dubte avergonyit per la seva pròpia obra". Pestaña també es va entrevistar amb Lenin i va concloure que "la revolució no és la dictadura del proletariat", tot distingint allò que havia esdevingut el 1917 amb el que s'acabaria concretant alguns anys després. Com ens podem imaginar, Pestaña va recomanar a la CNT que abandonés la Internacional Comunista, un fet que es va concretar el 1922.

El testimoni anterior és un dels que apareixen en el llibre d'Eduard Riu-Barreia *Viatge a la Rússia soviètica* (L'Avenç, 2017), que recull les impressions d'alguns catalans que van conèixer de primera mà els primers passos de la revolució russa. Els testimonis són significatius, des del mateix Pestaña fins a Eugeni Xammar, Josep Pla, Josep Carner-Ribaltar i Antoni Rovira i Virgili, per citar només alguns exemples. I, com podem comprovar, recull una gran varietat de tendències ideològiques i de professions, la qual cosa per-

L'impacte de la Revolució Russa a Catalunya va ser immediat, però va arribar al seu punt àlgid durant la Guerra Civil (1936-1939)

El cònsol rus Antonov Ovseenko, en el tercer aniversari de la mort de Macià. A baix, aquest darrer en la seva visita a Moscou. ANC

met reconstruir un calidoscopi molt ric sobre l'empremta que va deixar-los aquell esdeveniment històric.

A banda del llibre anterior, l'historiador Josep Puigsech n'ha editat un altre (Eumo, 2017) en què també s'analitza l'empremta que va deixar la Revolució Russa al nostre país. No deixa de sobtar, en aquest sentit, la dificultat per entendre què estava succeint durant els primers mesos. La petjada de la revolució es va deixar sentir especialment a partir del 1919, a partir del naixement de la Internacional Comunista, i, sobretot, des del 1936, precisament quan Catalunya es trobava immersa en una altra revolució. La influència creixent de

l'URSS a causa de l'aïllament internacional a què va ser sotmès el govern de la república, van incrementar la influència del règim soviètic. Les dues concrecions més palpables d'aquella nova etapa serien la presència d'un vell bolxevic com a cònsol, Vladímir Antònov-Ovsèienko, i l'arribada del vaixell *Zirianin*, un dels símbols de l'ajuda russa. Però, malauradament, la influència també es va deixar sentir en el ressò de les purgues estalinistes. A banda del cas conegut d'Andreu Nin, no deixa de resultar simptomàtic que el mateix cònsol fos represaliat anys després i que un català, Ramon Mercader, esdevingués l'assassí del principal opositor de Stalin, Lev Trotski.

“

Alguns escriptors i polítics catalans van visitar l'URSS poc després de la Revolució i van deixar el seu testimoni

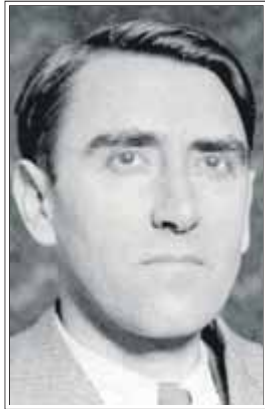
ÁNGEL PESTAÑA

DIRIGENT ANARCOSINDICALISTA.
"Tot l'horror de la guerra civil, amb les seves crueltats i violències, amb els seus odis i venjances, amb el seu afany de triomfar els uns sobre els altres, es trobava en aquest recinte [museu de la txeca]. Avergonyit de la seva obra, el terror partidista s'amagava a la penombra de la sala"

JOAQUIM MAURÍN

MESTRE I SINDICALISTA
"Quatre anys de guerra imperialista, dos revolucions, prop de quatre anys de guerra i de bloqueig, havien arruïnat Rússia. L'espectacle era desolador. Infinitat de cases derruïdes [...]. Les botigues estaven tancades o amb aparadors buits. Gairebé tothom anava descalç, mal vestit i brut"

JOSEP PLA

ESCRITOR I PERIODISTA
"El que us sorprèn, anant pel carrer, és de no veure ningú vestit de persona rica i, sobretot, us sorprèn de veure la gran quantitat de pobres i esguerrats que demanen caritat. En aquest punt, entre Moscou i les ciutats d'Espanya no hi ha cap diferència"

JOSEP CARNER-RIBALTA

ESCRITOR I TRADUCTOR
"El Moscou de l'any 1925 donava la impressió d'una ciutat opulenta en la qual la massa, el pobre, la pobretalla, s'havia ficat a les residències senyorials i als palaus de la noblesa"

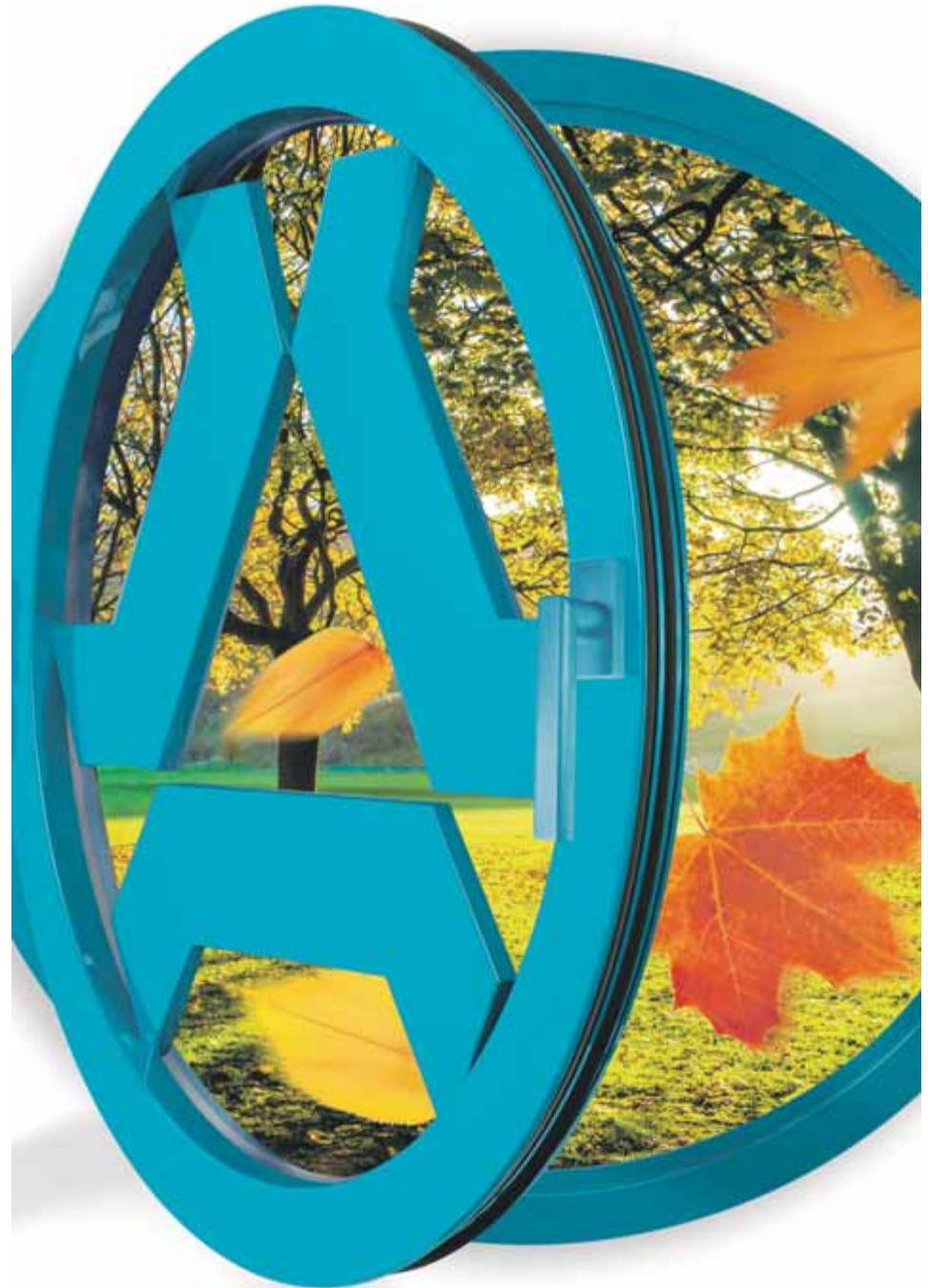
ANTONI ROVIRA I VIRGILI

POLÍTIC I ESCRITOR
"Aquest poble ha recobrat la fe en si mateix. I en el cor del ciutadà soviètic el poble orgull de la pàtria és almenys tan fort com l'esperit de classe [...]. La millor propaganda soviètica és el fet innegable de la present prosperitat"

El temps a l'interior de casa seva?
sempre immillorable!

I amb la garantia d'una millor eficàcia i estalvi energètics

orMETAL

TANCAMENTS D'ALUMINI I PVC

Portes • Finestres • Verandes • Galeries
Protecció solar • Mosquiteres ...

Demani'ns tota la informació:
TEL. 972 47 61 27 - www.ormetal.es